

Motion till riksdagen 2008/09:N5

av Ulf Holm och Mikaela Valtersson (mp)
med anledning av skr. 2008/09:34

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008– 2010

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det inom ramen för Lissabonstrategin och dess genomförande inte ska överföras ytterligare beslutskompetens till EU.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en svensk strategi innehållande konkreta förslag inom klimat- och havsmiljöfrågan att driva inom EU inför kommande uppdateringar av EU:s Lissabonstrategi.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhetsarbetet ska vara integrerat i alla politikområden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen utifrån riktlinjerna i Lissabonstrategin ska lägga fram förslag på konkreta åtgärder för att motverka klimatiförändringar och främja en hållbar utveckling i Sverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen, som en del i arbetet med genomförandet av Sveriges del i Lissabonstrategin, bör lära av andra länders arbete med social ekonomi och mot bakgrund av svenska förslag inom området social ekonomi utarbeta en svensk strategi för socialt företagande.

Inledning

Som en del av EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning, den s.k. Lissabonstrategin, ska varje medlemsland ta fram ett eget handlingsprogram för att främja en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling och välfärd. I regeringens

Fel! Okänt namn på

skrivelse 2008/09:34 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 redovisar regeringen sina ståndpunkter för åtgärder de kommande åren. Skrivelsen innehåller inga direkta nyheter utan är mest en upprepning av regeringens budgetproposition för statsbudgeten 2009. Budgetpropositionen har vi besvarat i partimotionen 2008/09:Fi272 Grön Framtidsbudget – två år kvar, samt i de kommittémotioner gällande budgeten som lämnas inom respektive utskott. Vi väljer att inte upprepa dessa ståndpunkter här.

I den här motionen tar vi bara upp vissa särskilda ärenden som har bäring på regeringens politik utifrån EU:s Lissabonstrategi och där vi finner det anmärkningsvärt att regeringen inte redovisat några ytterligare åtgärder i Sverige eller hur man avser att agera inom EU för att lyfta fram särskilda frågor, framför allt med inriktning på miljöområdet.

Som utgångspunkt för de nationella handlingsplanerna finns de integrerade riktlinjerna som beslutats av EU. Vi har valt att också ge framåtsyftande synpunkter på dessa riktlinjer. Vi menar att regeringen redan nu måste börja agera för att förbättra riktlinjerna. Detta är viktigt inte minst för att riktlinjerna ska ligga i fas med den nationella politik vi driver för framtiden.

Lissabonstrategin

Lissabonstrategin antogs vid EU:s toppmöte i Lissabon år 2000. Vid Europeiska rådets toppmöte i mars 2005 fastställdes vid en halvtidsöversyn den linje som nu gäller. Strategin bygger på att tre delar, socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken, ska stödja varandra.

Från Miljöpartiets sida vill vi starkt betona att utgångspunkten för Lissabonstrategin är att den ska bygga på varje enskilt lands särskilda förutsättningar och behov och att ytterligare beslut på EU-nivå inte ska eftersträvas. Beslut ska inte påtvingas utan i möjligaste mån vara nationellt beslutade. Det är viktigt med erfarenhetsutbyte som också kan vara lärande. Men utgångspunkten ska alltid vara eget beslutande utifrån vårt lands specifika förutsättningar. Det är också viktigt att EU:s regelverk inte hindrar medlemsstater från att ta sitt nationella ansvar som t.ex. innebär att Sverige ska kunna gå före i en aktiv klimat- och miljöpolitik. Det har varit särskilda problem då överbetoningen av den fria rörligheten för varor skett på bekostnad av miljö- och naturskydd och hälsa. Det är t.ex. orimligt att delstater i USA har större frihet att främja användningen av biodrivmedel och stimulera ny teknik genom att ställa krav på inblandning än vad medlemsstater i EU har. Det senaste året har också den fria rörligheten för varor och tjänster inneburit en allt större press på skyddet av fackliga rättigheter och den svenska modellen för kollektivavtal på arbetsmarknaden.

När det gäller de tre områden som Lissabonstrategin ska vila på är det särskilt viktigt att det fastslås att det inte får ske någon ytterligare överflyttning av beslut, eller kompetens, inom socialpolitiken, utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken. Inom miljöpolitiken

finns det i dag en del överstatliga beslut, som i vissa fall kan vara befogade eftersom många miljöproblem går över nationsgränser. Men det är endast när den nationella miljöpolitiken inte får önskvärda effekter som Miljöpartiet kan acceptera ytterligare överföringar av beslutskompetenser. Inom ramen för Lissabonstrategin och dess genomförande är det alltså viktigt att framhålla att det inte ska överföras ytterligare beslutskompetens till EU. Detta bör ges regeringen till känna.

Övergripande strategi för framtida Lissabonstrategier

Lissabonstrategin ska vila på tre ben. Det är beklagligt att regeringen så fatalt inriktar sin politik på den klassiska ekonomiska politiken, dit vi även räknar in arbetsmarknadspolitiken och berörda delar av socialpolitiken, utan hänsyn till den tredje hörnstenen, miljöpolitiken. Det blir särskilt tydligt med skrivelsen Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning.

Regeringen har ett mycket tydligt fokus på att göra det lönsamt att arbeta och driva företag. Det är förvisso viktigt, men regeringen tycks helt ha missat klimatdebatten och de krav som ställs på politiken bl.a. utifrån IPCC- och Sternrapporterna. I stället skjuter man klimatproblematiken framför sig.

Men det är inte bara klimatkrisen som inger oro. De senaste två månaderna har oron på de internationella finansiella marknaderna slagit till med full kraft världen över. Effekterna av den finansiella krisen är både kortsiktiga och långsiktiga.

Miljöpartiet har välkomnat det stabilitetspaket som EU:s ledare kommit överens om och som nu omvandlats till svensk lag. Vi menar att det var riktigt med ett kraftfullt agerande för att minska de akuta problemen på de finansiella marknaderna. Utöver den krishantering som nu skett måste både Sverige och EU arbeta för bättre ordning och reda på finansmarknaderna. Detta är en förutsättning för långsiktig ekonomisk utveckling. Detta arbete måste också ske på global nivå.

På kort sikt menar vi också att regeringen måste vidta ytterligare åtgärder för att mildra effekten av den lågkonjunktur som nu fördjupas på grund av finanskrisen.

Vår budgetproposition gäller, är regeringens enda besked. Vi anser detta vara oansvarigt.

I det läge som Sverige hamnat i måste statsmakten agera. Vi måste investera i utbildning. Med varsel som duggar tätt krävs en kraftfull utbyggnad av utbildningsinsatserna, inte minst vad gäller kvalificerad yrkesutbildning, och för att höja kvaliteten på utbildningsinsatserna. Omskolning och höjd kompetens är viktigt för att personer ska kunna gå över till andra yrken där det finns brist i dag och framöver. För att motverka klimatkrisen måste vi satsa på att bygga om Sverige till ett mer klimatanpassat samhälle. Vi ser möjligheter i en stark utbyggnad av kollektivtrafiken. Det handlar om spårvägar i ett tiotal av

Fel! Okänt namn på

landets större städer, om regionala spårsatsningar, om att snabba på redan beslutade och påbörjade nationella järnvägsinvesteringar och att påbörja bygget av höghastighetsbanor mellan landets storstadsregioner. Det krävs också upprustning av folkhemsbostäderna och miljonprogramsområdena för att bl.a. satsa på energieffektiviseringar och förnybara energilösningar.

Vi anser inte att de 24 riktlinjerna som finns i Lissabonstrategin lever upp till de mål som finns om att klimat- och miljöfrågorna ska integreras naturligt för att strategin ska vara just tredelad – dvs. att socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken ska stödja varandra. Här följer några exempel på denna brist:

I de underliggande bilagorna till skrivelsen saknas till stor del gröna nyckeltal. Det enda som finns redovisas i bilaga 2, Strukturindikatorer Sverige jämfört med övriga EU år 2007. I denna redovisas utsläpp av växthusgaser, energiintensitet i ekonomin samt godstransporter i relation till BNP. Inte i något av dessa tre exempel finns Sverige med i topp 3 i EU. Detta samtidigt som Sverige i många ekonomiska indikationer ligger i topp 3 i EU. Sverige har uppenbart mycket kvar att göra inom miljö- och klimatområdet, och vi beklagar djupt att regeringen inte jobbar aktivt med att försöka bli bättre inom dessa områden i EU. Regeringens skrivelse ger inte heller några indikationer på att regeringen avser att försöka nå topp 3 i EU de närmaste åren. Vi anser att ambitionerna måste höjas ordentligt.

I skrivelsen skriver regeringen att "klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och regeringens högst prioriterade miljöfråga" (s. 35). Vi anser att det är bra att klimatfrågan är prioriterad men kan samtidigt konstatera att det mest verkar vara tomma ord eftersom många åtgärder saknas. Till stora delar är de satsningar som görs en fortsättning på de åtgärder som den tidigare majoriteten – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – tog initiativ till under förra mandatperioden. Det är otillräckligt. Det krävs fler åtgärder, såväl på kort som på lång sikt, för att uppnå denna prioritering.

Vi är också frågande till varför regeringens prioritering från tidigare år, havsmiljö, inte finns med. Vi är av uppfattningen att tidigare prioritering inte är uppnådd och därmed bör finnas kvar samtidigt som en ny prioritering kring klimatfrågan lyfts upp. Dessvärre verkar regeringen aktivt backa från åtagandet att hejda förlusten av den biologiska mångfalden till år 2010. Eftersom detta åtagande kom till vid EU-toppmötet i Göteborg under det förra svenska ordförandeskapet ger det olyckliga signaler. Det stärker knappast den svenska trovärdigheten i EU:s miljöarbete.

EU:s klimat- och energipolitiska mål som antogs vid EU-toppmötet i mars 2007, som bl.a. innehåller en målsättning att minska utsläppen av växthusgaser med 20 % till år 2020, anser vi givetvis vara ett bra första steg, sedan krävs det mer. Men dessvärre har inte regeringen avsatt tillräckliga ekonomiska resurser för att uppnå målen. Den svenska satsningen har hittills uteblivit och regeringen omfördelar inte heller mer resurser för att nå klimatmålet, vilket märks bl.a. i fördelningen mellan vägar och järnvägar i regeringens infrastrukturproposition där regeringen prioriterar vägar på bekostnad av järnvägar.

Miljöpartiet anser att det är hög tid att börja arbeta för att förbättra Lissabonstrategins integrerade riktlinjer, då vi utgår från att EU kommer att fortsätta med någon form av Lissabonstrategi. Därför bör regeringen sätta i gång arbetet med att arbeta fram förslag på för framtiden relevanta förändringar av Lissabonstrategin. Framför allt är det viktigt att Sverige arbetar för att miljöfrågorna tydligare och mer konkret ska finnas med i strategin, samt att de tydligt finns integrerade i alla delar. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen ska ta fram en svensk strategi innehållande konkreta förslag inom klimat- och havsmiljöfrågan att driva inom EU inför kommande uppdateringar av EU:s Lissabonstrategi. Några delar som bör finnas med inom ramen för ett sådant arbete:

- ? En klimatskatt liknande den svenska koldioxidskatten bör införas för den icke-handlande sektorn i EU och i förlängningen även globalt.
- ? Utsläppshandeln inom EU måste skärpas. Tilldelningen av utsläppsrätter måste minska till en nivå motsvarande en 30-procentig reduktion av inhemska utsläpp till 2020. Utsläppsrätterna ska också auktioneras ut.
- ? EU ska verka för att flyget beskattas internationellt.
- ? Tågtrafiken i EU måste utvecklas. Det långsiktiga målet måste vara att flygtrafiken i EU kraftigt minskar.
- ? De utsläppsregleringar på personbilar om maximalt 120 gram koldioxid per kilometer som planeras inom EU är otillräckliga och leder endast till en mindre begränsning av utsläppsökningen (se ITPS 2008). Vi menar att regeringen bör driva på för hårdare regleringar.

Vi saknar också jämställdhetsarbetet som borde vara integrerat i samtliga riktlinjer, framför allt kring sysselsättning, välfärd och företagande, men som nu inte tycks tas på så stort allvar av regeringen. Detta bör ges regeringen till känna.

Riktlinje 11 – Att främja ett hållbart användande av resurser och stärka synergier mellan miljöpolitik och tillväxt

Den ekonomiska tillväxt och sysselsättning som bygger på, eller för sitt fortbestånd förutsätter, en ohållbar användning av naturresurser, utsläpp m.m. kommer inte att vara beständig. Ju längre vi dröjer med anpassningen, desto svårare blir den. Denna insikt bör ligga till grund för regeringens arbete med sysselsättning och tillväxt. I stället – med några få undantag – lyser den med sin frånvaro.

Riktlinje 11 är den av de 24 riktlinjerna som tydligast tar utgångspunkt i miljöpolitiken. Regeringens åtgärder under denna riktlinje kännetecknas av att regeringen inte avser att göra något utan att man i stället tillsätter utredningar, anför att frågor bör ses över, att frågor bereds inom Regeringskansliet och att man ska återkomma med förslag. Inga skarpa förslag redovisas för

Fel! Okänt namn på

framtiden. Detta är i stark kontrast till många övriga riktlinjer där man lägger fram konkreta förslag om arbetsmarknadspolitik, förändrad a-kassa och sänkta inkomstskatter.

Det är förvånande att inga initiativ tas för hur och inom vilka områden regeringen avser att agera för att stärka miljöarbetet, med särskild inriktning på klimatfrågan, utifrån EU:s åtaganden om Lissabonstrategin och hur detta ska genomföras i Sverige. Regeringen har snarast använt EU som förevändning för att slippa vidta konkreta åtgärder på hemmaplan. Miljöpartiet har i andra sammanhang redovisat en rad förslag på konkreta frågor regeringen bör driva för att stärka såväl EU:s som Sveriges klimatpolitik.

EU-kommissionens beslut att ge flera länder, inklusive Sverige, bakläxa på sina nationella planer för tilldelning av klimatutsläpp är en glädjande signal om att systemet med utsläppsrätter kan komma att tas på allvar. EU har redan, och måste än tydligare, strama upp systemet. Färre utsläppsrätter, och där priset per utsläppsrätt är högt för inköp av fler utsläppsrätter, kommer att påverka industrins investeringar så att den blir mer energieffektiv och mer baserad på förnybar energi.

Sverige är världsledande på kunskapsintensiv produktion. Denna utveckling måste fortsätta, och då är satsningar på miljöteknik oerhört viktiga. Ett investeringsprogram bör tas fram för att höja energieffektiviteten och få fram bättre och ny teknik som minskar klimatpåverkan. Utfasningen av kol och olja måste påskyndas. Sverige ligger långt framme i utvecklingen av soleenergi. Den svenska miljöteknikbranschen omsätter redan i dag över 100 miljarder kronor och har goda möjligheter att utvecklas än mer. Regeringen har avsatt 150 miljoner kronor vardera för åren 2008–2009 för att utveckla svensk miljöteknik. Vi anser inte att detta är tillräckligt utan att ytterligare resurser behövs.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att regeringen utifrån riktlinjerna i Lissabonstrategin ska lägga fram konkreta förslag för att motverka klimatförändringar och främja en hållbar utveckling i Sverige. Detta bör ges regeringen till känna.

Social ekonomi

En av de tre delarna som Lissabonstrategin ska vila på, den sociala politiken, anser vi att regeringen tydligare ska lyfta upp, inte minst för att integrera människor som står långt från arbetsmarknaden. Vi anser inte att frågor som denna ska beslutas på EU-nivå. Däremot bör vi ha en ambition att lära av andra länder i EU hur de arbetar med dessa frågor. Utvecklingspotentialen inom den sociala ekonomin är stor i Sverige och de potentiella samhällsliga vinsterna likaså. Inom den sociala ekonomin får människor möjlighet att använda sin kreativitet och initiativförmåga till att skapa en verksamhet som kommer andra till del. Människor ges möjlighet att utvecklas i gemenskap, och engagemang i enskilda organisationer är ofta ett slags skola i demokrati. Socialt företagande ger arbetstillfällen, ofta även för människor som har svårt

Fel! Okänt namn på

att klara konkurrensen på den reguljära arbetsmarknaden. Miljöpartiet har en rad förslag för att ta bort en del av de hinder som finns för organisationernas verksamhet, vilka bl.a. finns med i partimotion 2005/06:Fi229 Social ekonomi – en sektor med möjligheter. Vi ska inte återupprepa alla dessa förslag utan ber regeringen läsa denna motion för att få tips på vad som kan göras i Sverige inom detta område.

Begreppet social ekonomi är ett samlingsnamn för en mängd olika verksamheter och en mångfald av organisationsformer. Gemensamt för alla verksamheter är att de har ett samhälleligt mål för sin verksamhet där den ekonomiska delen och eventuell vinst endast är ett medel för att uppnå detta. Inom den sociala ekonomin förekommer såväl frivilligt arbete som professionellt arbete, dvs. både volontärer och anställda.

Den sociala ekonomin bör vara lika uppmärksammas som den offentliga och den privata sektorn är. Det går inte att dra någon tydlig gräns mot de två etablerade sektorerna, utan den sociala ekonomin verkar mellan och i samverkan med de båda. Man kan säga att den sociala ekonomin har en överlappande roll. Den sociala ekonomins verksamheter uppstår ofta när den offentliga sektorn, eller det lokala privata näringslivet, brister eller drar sig ur sitt åtagande i ett lokalt område. Vad som kännetecknar innehållet i verksamheten beror på de behov som finns i lokalsamhället.

Utifrån ovanstående anser vi att regeringen, som en del i arbetet med genomförandet av Sveriges del i Lissabonstrategin, bör lära av andra länders arbete med social ekonomi och mot bakgrund av svenska förslag inom området social ekonomi utarbeta en svensk strategi för socialt företagande. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 30 oktober 2008

Ulf Holm (mp)

Mikaela Valtersson (mp)